

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים... תיבה לא יקחו בית הכנסת.....1
- ב. הרחוב אין בו משום קדושה.....3
- ג. אבל בית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים 4
- ד. מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו למישתא ביה שיכרא.....6
- ה. לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי.....8
- ו. האי בי כנישתא חלופה וזבונה שרי אונורה ומשכונה אסור ... בקדושתה קאי ליבני נמי ... מתנה ... שרי ... מתנה כזביני.....10
- ז. הני מילי בעתיקתא אבל בחדתא לית לן בה.....11
- ח. הזמנה מילתא היא.....11
- ט. תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגנוזין ואלו הן תשמישי מצוה ... ציצית ... ואלו הן תשמישי קדושה ... ונרתיק של תפילין ורצועותיהן.....13
- תשמיש קדושה.....14
- תשמישי מצוה.....15
- י. האי כורסיא תשמיש דתשמיש הוא ושרי ... פריסא תשמיש דתשמיש הוא.....20
- יא. האי תיבותא דאירפט מיעבדה תיבה זותרתי שרי כורסיא אסיר.....20
- יב. האי פריסא דבלה למיעבדיה פריסא לספרי שרי לחומשין אסיר.....21
- יג. הני לאו לכבוד עבידן לנטורי בעלמא עבידי קא משמע לן.....21
- יד. מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן.....22
- טו. ספר תורה שבלה גנוזין אותו אצל תלמיד חכם ... ובכלי חרס.....22

דף כו.

א. ספרים לוקחין תורה אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים... תיבה לא יקחו בית הכנסת

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בני העיר¹ שמכרו בית הכנסת, יכולים ליקח בדמיו תיבה, היכל או ארון קודש שמניחין בו ס"ת, או בימה שמעמידין עליה ס"ת לקריאת התורה, וכן כל דבר שקדושתו חמורה מקדושת בית הכנסת, אולם² אינם למכור בית כנסת לכתחילה לצורך כך אלא אם יש בית כנסת אחר זמין להתפלל בו. או שהקדושה אחרת היה דבר נחוץ מאד כגון שחסר להם ס"ת לקרות בצבור, או שחסר להם נביאים וכתובים ללמוד בהם.

וזהו סדר הקדושות – התיבה כלומר ארון הקודש או הבימה קדוש מבית הכנסת למעלה ממנו מטפחות ומעילי הספר תורה³ למעלה ממנו ספיר נ"ך הכתובים על קלף⁴ למעלה מהם חומשים שכתובים על קלף⁵ או ספר תורה שנמצא בו טעות אפילו אם אפשר לתקנו⁶, למעלה מהם ספר תורה.

ומותר למכור כל אחד מהנזכרים כדי לקנות את שקדוש ממנו לפיכך מותר למכור ארון קודש או בימה, ליקח בדמיו מטפחות ומעילי הספר תורה וכל שקדוש מהם. וכן מוכרים מטפחת, ולוקחין בדמיה נביאים וכתובים, מוכרים נביאים וכתובים וקונים חומש בקלף מוכרים חומש וקונים בדמיהן ס"ת,

אבל הפוך להורידן מקדושתן, אסור⁷. ולכן אין למכור ספר תורה לקנות שם דבר אחר, ואפילו מכרו אין להשתמש בכסף, וכן אין להשתמש בכסף ממכירת חומשים הנזכרים לקניית נ"ך ובכסף הנ"ך לקניית מטפחות ומעילים ובכסף מעילים לקניית בימה וארון קודש ובכסף בימה וארון קודש לקנות בית כנסת. ואפילו אם קנו בקצת המעות דבר שקדושתו חמורה, כגון שהשתמשו בכסף ממכירת הבימה לקנות נ"ך, אין יכולין לשנות המותר לקדושה קלה ולקנות בית הכנסת.

יש מתירים לקנות⁸ בדמי קדושה אחרת קדושה שבאותה דרגה, כגון לקנות בדמי ארון קודש בימה או בדמי ספר תורה שנמצא בו טעות חומשים או אפילו בדמי נ"ך ישו לקנות נ"ך חדש או

¹ שו"ע ונו"כ קנ"ב ב

² ביאור הלכה שם סעיף יג ד"ה לא ימכרו

³ אך הפרוכת שתולים על ארון הקודש אין לה אלא את קדושת בית הכנסת, כמבואר ברמ"א קנ"ד ו ובמ"ב כ"ט ל

⁴ ונביאים וכתובים גופא כי הדדי ניהו. מ"ב שם ו

⁵ בימיהם היו כותבין החומשין כעין ס"ת בגלילה ובתפירת גידין

⁶ כיון שאין קוראים בו. שו"ע שם ג ומ"ב ח

⁷ ומירי כ"ז שלא בשבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. ביאור הלכה שם.

⁸ שתי הדעות בשו"ע ונו"כ שם ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בית כנסת ישן לקנות חדש⁹, ויש אוסרים¹⁰. מלבד בספר תורה שנמכר שמותר לקנות אחר בדמי הישן¹¹.

אולם כל זה בדיעבד שכבר נמכר ורוצה להשתמש בדמיו, אבל לכתחלה בודאי אסור למכור שום דבר קדושה כדי ליקח כיוצא בו¹². אלא אם ישנה סיבה המפריעה לשימוש בישן כגון בית כנסת או ארון קודש שנהיה רעוע או שנהיה קטן מהכיל, או מעילים שבלו וכדומה, שאז לכו"ע מותר אפילו לכתחלה למכרו כדי ליקח אחר¹³.

ב. הרחוב אין בו משום קדושה

רחבה של עיר¹⁴, או מרכז קהילתי אין בהם משום קדושה, אף על פי שמתפללין בה בתעניות או עורכים שם מעמדי תפילה בעתות צרה וכדומה, מפני שהוא עראי. אולם אם מזומן ומיועד לכך, אין לנהוג בזיון במקום ההוא, כיון שהוא מזומן לזה¹⁵.

וכן בתים וחצרות שמתקבצים בהם להתפלל באקראי ולא דרך קביעות, אין בהם שום קדושה.

ובתים שמתגוררים בהם, אפילו אם מתקבצין להתפלל שם בקביעות, בודאי אין ע"ז שם ביהכ"נ ואין בו קדושה כיון שאין מיוחד לתפלה בלבד¹⁶.

חדרים¹⁷ שסביב בית הכנסת או עזרת הנשים אם רגילים להתפלל שם בקביעות יש בהם קדושת בית הכנסת, אולם אם אין מתפללים בקביעות ואפילו אם כשדחוק המקום בבית הכנסת מתפללים שם אין בהם קדושת בית הכנסת, אולם אפ' פתוחים להיכל בית הכנסת יש להחמיר שלא לנהוג בהם קלות ראש כיון שמכוון כנגד הקודש.

⁹ מ"ב שם ט

¹⁰ כיון דאין מעלן בקדושה אף על גב דאין מורידן ג"כ ודוקא בכל הדברים שיכול להעלות בקדושה התירו.

מ"ב שם י

¹¹ מ"ב שם י כמו שיבואר להלן דף כו.

¹² ואפילו היכא דליכא למיחש לפשיעותא כגון שהדבר קדושה אחרת מזומן לפנינו ואינו חסר אלא נתינת

מעוה אפ"ה אסור דצריך להעלות בקדושה דוקא.

¹³ מ"ב שם יא

¹⁴ שו"ע ונו"כ קנ"א

¹⁵ ביאור הלכה שם

¹⁶ מ"ב שם ב מתשובת חוות יאיר סימן נ"ט, הובא בכרכי יוסף סימן קנ"ג, וכן משמע מלשון הרמב"ם בהלכה

כ"א

¹⁷ מ"ב שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

מקום המושכר לתפילה לזמן קבוע¹⁸, ואפילו מושכר לשנה י"א שאין בו דין קדושת בית הכנסת כיון שבכלות זמן השכירות יש ביד הבעה"ב שלא להשכיר להם עוד, א"כ אינו אלא עראי, ואין בו קדושה¹⁹. אולם יש להחמיר²⁰ לנהוג בו קדושת בית כנסת.

וזה דוקא אם הוא להתפלל לבד אבל אם הוא בית מדרש יש בו קדושה כיון שהוא נעשה קבע גמור להתפלל וללמוד בו כדרך ביהמ"ד אינו נקרא עראי²¹.

ג. אבל בית הכנסת של כרנין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים

כבר נתבאר שמותר למכור בית הכנסת בתנאי שיש בית כנסת אחר ומין להתפלל בו²², וכדי להעלות את דמיו לקדושה אחר כגון לקנות ארון קודש או ספר תורה, אולם זה רק בבית כנסת של כפרים או כל מקום שלא מצוי שיבא להתפלל אנשים מחוץ ליישוב²³, שמכיון שאין מצוי כל כך שבאים אנשים ממקומות אחרים, לא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם. ואפי' בנו אותה משל אחרים, והם מעכבים עכשיו למכור²⁴, מותר אך בכל מקרה המעות נשארים בקדושתם ומותר לקנות רק קדושה מעולה יותר כנזכר.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁹ מ"ב שם ד

²⁰ זהו טעמו של הלבוש אבל מעולת תמיד מוכח דאין דין זה אלא בכגון ההיא דר"י בן חביב שלא היה שם רשות להם בתוגרמה להזמין מקום קבוע לתפלה מפני המלכות והיו מטמינים את עצמם בתחתיים להתפלל ובכה"ג בודאי אינו חשוב אלא עראי כי היום או מחר יתודע ויתבטל באמצע הזמן משא"כ בשוכרים בגלוי כדרך כל העולם שעל אותו הזמן כמכורה היא להם בודאי יש בה קדושה כיון שקבעו אותו מקום לתפלה בכל משך הזמן ולא באקראי בלבד וכעין זה משמע ג"כ מהכנה"ג הובא בשערי תשובה וא"כ עכ"פ בשוכר בגלוי כדרך כל הארץ בודאי אין להקל בזה. ביאור הלכה שם ד"ה השוכרים

²¹ מ"ב שם ה

²² שו"ע ונו"כ קנ"ג ז

²³ אף על גב דשכיחי רבים עוברים ושבים לפרקים כיון דלא קביעי בעיר אלא עוברים ושבים דרך עראי מקרי כפר. מ"ב שם כה

²⁴ מסתמא אחרים נתנו להם המעות שיעשו הם בהם מה שירצו כיון שאין רגילות לבוא שם ולכן אפילו אותם אחרים אינם מסכימים אח"כ במכירה מותר למכרה. מ"ב שם כו

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

אבל בית כנסת של כרכים²⁵, שבאים שם ממקומות אחרים, או כל מקום שרגילים רבים להגיע להתפלל²⁶, כגון בית כנסת של מלון או עיירה שנופשים בה, אפילו בנו אותו משלהם, אינו נמכר.

אולם אם ישאירו מקום לרבים להתפלל בו מותר למכרו²⁷.

בית כנסת שנבנה עבור חברי קהילה מסויימת ולא נועד עבור כלל אנשי המקום דינו כבית הכנסת של הכפרים ומוכרים אותו כנ"ל²⁸.

ולפיכך בימינו אין מצוי כלל בית כנסת של כרכים, מכיון שבדרך כלל נבנו על ידי קהילה עבור אנשי הקהילה, והשכונה²⁹, והבאים להתפלל מבחוץ אינו אלא דרך עראי³⁰, ומנהלים על ידי גבאים שעל פיהם יישק כל דבר והרי זה כבית כנסת של כפרים³¹.

וכן הדין לכל דברי הקדושה שמשתמשים, או משמשים את הקהל בבית הכנסת, וכן הספסלים השולחנות הוילונות וכדומה דינם לעגון מכירתם כבית הכנסת עצמו, וכולם נגררים אחר בית הכנסת. וכל שנעשו על דעת כולם כגון של כרכים אינם נמכרים³², וכן כל דבר השייך לביהכ"נ כגון חצרות או מקוה דינם כך ואינו רשאי למוכרו או לסווגרן למנוע מהן אורחין

²⁵ כתב בתשובת משאת בנימין סימן ל"ג דבארצות שמנהג הקהלות להעמיד עליהם מנהיגים ופרנסים ולהם מקל ורצועה בכל עסקי הקהלה אין חילוק בכפרים לכרכים ובכל ענין יש להם כח ביד מנהיגים למכור ביהכ"נ אפילו למישהו ביה שיכרא וגם הדמים יוכלו להוציאם לחולין אפילו אנשי העיר מוחים בידם עכ"ל ולא העתקתי בפנים כי בארצותינו אין להפרנסים כח זה כמוכרין וגם איזה אחרונים מפקפקין בזה עיין בא"ר. ביאור הלכה שם סעיף ז ד"ה אבל

²⁶ כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם תדיר לסחורה אפילו אם העיר היא קטנה או מקום שיש שם חכם גדול שמתקבצים שם רבים הצריכים לו ולתורתו הוי כדרך דמסתמא אדעתא דכל העולם בנאוהו, מ"ב שם כה

²⁷ דמאי נ"מ להני דאתו מעלמא אם הביהכ"נ שייך לאלו או לאלו. מ"ב שם לד

²⁸ מ"ב שם כה

²⁹ שו"ת הר צבי ח"א סי' ע"ו שו"ת יבי"א ח"א סי' י' וח"ז סי' כ"ד, שו"ת צי"א ח"ד סי' ח', שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' כ"ג

³⁰ עיין באשל אברהם בוטשאטש "בעיר זו נראה שאין בה חשש בית הכנסת הקי של כרכים כעת" שבירידיים קצרים שהתנהל משחרית עד לעת מנחה והבאים ליריד מעיירות סמוכות היו נכנסים לביהכ"נ להתפלל מנחה וכו', אין לה דין כרך, וכן בערוה"ש סעי' כ"ד "כרך לא מיקרי אלא עיר שהסוחרים מתקבצים שם תדיר וכו' אבל מה שרבים עוברים שם בלי ישיבה קבועה בעיר לא מיקרי כרך ולפי"ז מעטים בתי כנסת בזה"ז שנידונו ככרך", ובמשנת יוסף סי' ל"ח שגם עיירות נופש שבאים שם בקיץ לכמה שבועות לא מיקרי כרך, אא"כ באים לנפוש שם לתקופות ממושכות גם בשאר ימות השנה

³¹ ועיין שו"ת דברי חיים ח"א סי' ג' (ועמש"כ בתשו"י ד ובח"ב סי' מ"ז), שו"ת הלקת יעקב ח"ג סי' ע"ה (ח"א סי' ל"ז) שו"ת מנח"י ח"ח סי' י"ג, שו"ת שבה"ל ח"ז סי' כ"ג, שו"ת עמק התשובה (הגר"י ראטה) ח"א סי' ז ועיין צדקה ומשפט פ"ד הערה ל"ג שבזמננו שבונים ביהכ"נ ע"י עמותה שעפ"י החוק יש ביד ההנהלה החוקית לעשות מה שירצו, עדיף טפי

³² מ"ב שם לז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

יחיד שבנה בהכ"נ ונתנה לקהל, דינה כבית הכנסת של קהל, ונמכרת על פיהם לבד ואין צריך את דעת הנותן בזה כלל אבל אם שייר לעצמו בה שום כח, אין לה מכר כי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשיו.

ד. מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר אפילו למישתא ביה שינרא

שבעה אנשים³³ שהעמידום הצבור פרנסים על עניני העיר, הרי הם כאפוטרופסין עליהם והם נקראים שבעה טובי העיר, פרנסי הציבור, ויש להן רשות לכל דבר³⁴ כאלו עשו כן כל בני העיר אף על פי שלא העמידו אותם על דבר זה בפירוש. ואם מקבלים עליהם אנשים לעסוק בדבר ידוע ומפורט, אפילו אחד נמי יכולין למנות וכל מה שעשה עשוי. ובימינו נבאי בית הכנסת³⁵, וחברי העמותה, הרי הם נחשבים כז' טובי העיר.

לפיכך אם הסכימו ז' טובי העיר במכירת בית הכנסת³⁶ או דברי הקדושה³⁷, והיו במעמד אנשי העיר, או אפילו לא היה במעמד אנשי העיר אך עשו את המכירה בהכרזה בפרסום³⁸, רשאים להוציא המעות מהמכירה לכל מה שירצו, אפילו לדברי חולין³⁹, וגם בית הכנסת שביד הקונה יוצא לחולין, ואם קבלו עליהם בני העיר בפירוש אדם במכר זה על כל מה שיעשה⁴⁰, או

³³ שז' טובי העיר אינם בהכרח שבעה אנשים המובהרים בחכמה או בעושר וכבוד. הרשב"א ח"א סימן תרי"ז והביאו הרשד"ם סימן קע"ה

³⁴ שמכיוון שהעמידו עליהם פרנסים בסתם לפקח על עסקי הצבור לפיכך כשהן שבעה יש להם כח, אבל בפחות מז' אין כחן שוה להיותן ככל בני העיר עד שיטלו רשות בפירוש מבני העיר וכן כתבו כמה פוסקים. מ"ב קנ"ג כ"ט

³⁵ שו"ת דברי מלביאל ח"ה סי' י"א, שו"ת הר צבי ח"א סי' ע"ו, שו"ת שבה"ל ח"ה סי' כ"ו

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ז

³⁷ אך מ"מ יש חילוק ביניהם דבתשמישי קדושה אף דמותר להשתמש בדמיהם כשנמכר בזמ"ה במא"ה בכפרים, מ"מ הם גופא בקדושתיהם קיימי ביד הלוקח דקדושת הגוף נינהו ואין יוצא לחולין, אבל ביהכ"נ ותשמישי מצוה מותר להשתמש בהן. מ"ב ס"ק לו

³⁸ דכל שמוכרין ז' טובי העיר בפרהסיא ולא בצינעא ולא מיהו בהם בני העיר מקרי במעמד אנשי העיר. מ"ב שם לב ובאשל אברהם (בוטשאטש) "צויתי להכריז למחר אי"ה שמי שלא יבא לפני ביום א' בשבת הסמוך להודיע שאיננו מסכים על היתר נטילת האבנים יבוא לפני. וכו' כזה עדיף טובא מז' טובי העיר במעמד כל אנשי העיר"

³⁹ ופקע ממילא אפילו אם לא התנו במכירה שיצאו הדמים לחולין. ביאור הלכה שם ד"ה אבל אם

⁴⁰ ולכאורה קשה מאי עדיפא כח יחיד שמינוהו לזה יותר מאלו הם עצמם מכרוהו דאסור להוריד המעות מקדושתן ואפשר דהכא מיירי דבני העיר עם הטובים שלהם מינוהו לאותו יחיד אח"כ מצאתי זה בפמ"ג במשב"ז אות ז'. ביאור הלכה שם ד"ה ואם

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

מינוחו למכור על מנת שיעשה מה שרוצה במעות דינו ששבעה טובי העיר והמעות יכולות לצאת גם על חולין.

אך אם מינוחו סתם למכור או נתנו לו רשות המעות נשארות בקדושתן אם מכרו בני העיר שלא מדעת פרנסיהם, או אם מכרו פרנסי העיר שלא במעמד אנשי העיר. המעות נשארות בקדושתן.⁴¹

בדברי קדושה למרות שמועיל מכירת טובי העיר במעמד אנשי העיר להוציא את המעות לחולין אך דבר הקדושה הנמכר נשאר בקדושתו ביד הלוקח לפיכך אפילו מכרו בימה ארון קודש מעילי הספר תורה וכדומה, למרות שהם יכולים להשתמש במעות הקונה אינו רשאי להשתמש בהם לדברי חולין.⁴²

ואם לא מינו אנשי העיר פרנסים עליהם מועילה מכירת אנשי העיר כאילו נמכר בו טובי העיר.⁴³

אולם בבית כנסת של כרכים שבאים שם ממקומות אחרים, או כל מקום שרגילים רבים להגיע להתפלל⁴⁴, כגון בית כנסת של מלון או עיירה שנופשים בה, אפילו בנו אותו משלהם⁴⁵, גם שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, ואפילו מינו אותם במפורש אנשי העיר לכך, אינם⁴⁶ יכולים למכור אפילו כדי לקנות ספר תורה לטובת הקהל, וכנזכר. אולם אם אח"כ ישאר בית כנסת שרבים יתפללו בו מותר⁴⁷.

אולם אם ברור שכשנבנה בית הכנסת היה זה על דעת אנשי העיר בלבד כגון שהתנו כך בעת בנינו או רכישתו של בית הכנסת⁴⁸, או שבשעת בנין היתה כפר ואח"כ נתרבו בה תושבים הרבה

⁴¹ מ"ב שם כט

⁴² מ"ב שם לו ועיין ביאור הלכה קנד ג ד"ה תשמישי שהביא מחלוקת ראשונים בזה דכן מוכח מדברי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן אולם הפמ"ג בסימן קנ"ג אות י"ד בא"א העיר דמדברי הרמב"ם פ"י מהלכות ס"ת משמע דגם בתשמישי קדושה מהני טובי העיר להוציאה לחולין עכ"פ אם מתכוין לעלווי בדמיה והטור ביו"ד רפ"ב מוסף עוד דיכולין להוציאה לחולין אפילו למשתי בדמיה שיכרא וגם מהראב"י המובא במרדכי פרק בני העיר סימן תתכ"ו משמע ג"כ דמכירת בני העיר מהני לאפקועי לחולין אף קדושת תשמישי קדושה מ"מ סיכס שם "קשה להקל נגד כל הני רבנותא הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן הנ"ל וגם מלשון הגר"א בס"ט משמע ג"כ דאינו יכול להוריד תשמישי קדושה מקדושתן בשום גווי ועיין בפמ"ג בקנ"ג במשב"ז אות ט"ז שגם הוא נשאר בדין זה בצ"ע."

⁴³ ביאור הלכה שם ד"ה והיינו

⁴⁴ כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם תדיר לסחורה אפילו אם העיר היא קטנה או מקום שיש שם חכם גדול שמתקבצים שם רבים הצריכים לו ולתורתו הוי בכרך דמסתמא אדעתא דכל העולם כנאוהו, מ"ב שם כה

⁴⁵ דכיון דמעלמא אתו לשם מסתמא בני העיר הקדישוהו גם לדעת הנכנסים ולפיכך אין להם רשות למכור שמא יש אחד בסוף העולם שהיה סמוך לעיר הזאת ורגיל ליכנס בה ולדעתו הוקדשה והוא אינו מסכים במכירה ולכן אפילו הסכימו במכירה זמ"ה במעמד אנשי העיר אין מכירתן מכירה דאינהו לא כייפי לבני העיר ולפרנסיה ואפילו אם ירצו להעלות אח"כ הדמים בקדושה כגון לקנות מזה ס"ת וכה"ג ג"כ אין להם רשות לזה דשמא אותן אחרים לא יסכימו לזה. מ"ב שם לג

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁷ מ"ב שם לד

⁴⁸ אולם אם סייעו להם אחרים שלא ידעו מהתנאי א"כ דינו כבית כנסת של כרכים שער הציזון שם לא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וגם לא סייעו להם אחרים דינו ככפר, שמועילה מכירת שבעת טובי העיר כנזכר. וכן אם בעת בנין בית הכנסת תלו בדעתו של יחיד שיוכל לעשות מה שירצה⁴⁹, יכול למכרו בהסכמת הציבור, ואם תלו בדעתו ואמרו שאינו צריך הסכמתם יוכל למכור אף ללא הסכמת הציבור, אולם אם אחרים שלא ידעו מזה השתתפו בבנין בית הכנסת אינו מועיל⁵⁰.

בית כנסת שהפסיקו להתפלל בו בו יכולין למכרו שבעת טובי העיר במעמד אנשי העיר כנזכר, אפילו אם הוא של כרכים⁵¹.

ה. לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחרית

אין סותרים⁵² בית הכנסת כדי⁵³ לבנות בית הכנסת או בית מדרש⁵⁴ אחר במקומו או במקום אחר, וכן אין מוכרים ואפילו אם דעתו לבנותו עתה בגודל פאר ויופי, וכן הדין בבית מדרש בין של יחיד ובין של רבים⁵⁵, ואפילו על ידי ז' טובי בעיר במעמד אנשי העיר⁵⁶, שמא יארע להם אונס ולא יבנו האחר, אלא בונים אחר תחלה עד שיהיה גמור⁵⁷, או קונים ואח"כ סותרים או מוכרים⁵⁸ הישן⁵⁹, ואפי' לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבו⁶⁰, דינו כן.

וגם אם צריכים חומרי בנין לבנות החדש אסור ליקח חומרי בניה כאבנים וכדומה מבהכ"נ הישנה כדי לבנות חדשה⁶¹.

⁴⁹ ואם נתנו לו רשות לבנות כרצונו דעת הט"ז שמסתמא גם נתנו מלו רשות למכור כרצונו אך דברי האחרונים לא משמע כן. ביאור הלכה שם ד"ה אא"כ

⁵⁰ מ"ב שם לה

⁵¹ מ"ב שם מהמ"א בשם המבי"ט

⁵² שו"ע ונו"כ קנב

⁵³ אע"ג שהוא כדי לבנות ואין איסור של נו"ן אבן מההיכל אסור משום פשיעה שמא לא יבנו כלדהלן אבל אם אינו כדי לבנות אלא סתם כי אין משתמשים בו אסור בלא"ה. אלא אם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר כנזכר.

⁵⁴ אע"פ שקדושת בית המקדש גדולה יותר. מ"ב שם ג

⁵⁵ מ"ב שם

⁵⁶ רמ"א קנב ז

⁵⁷ מ"ב שם ו, ולא מספיק שהגיע לרמה שאפשר להתפלל בו אל צריך שיהיה גמור. ביאור הלכה שם ד"ה בונים

⁵⁸ ביאור הלכה שם ד"ה אין

⁵⁹ וזה מותר גם בבית כנסת של רבים שהרי ודאי דעתם נוחה שיהיה חדש במקום הישן

⁶⁰ ואם הבית כנסת צר מלהכיל את המתפללים עיין ביאור הלכה שם ד"ה דינא שהוא מחלוקת ראשונים ולא הכריע

⁶¹ מ"ב שם י

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וכן ציבור ששכרו מקום לבית הכנסת או בית המדרש רק לזמן ודעתם לשכור אחר כ במקום אחר, אסור לסלק את עצמם ממקום הראשון, עד שישכרו תחלה במקום אחר.⁶²

וכל זה אפילו אם היו כבר המעות גבויים לעורך כל הבנין, ומונחים ביד הגבאי, ואפילו האבנים והקורות וכל צרכי הבנין מוכנים, אסור לסתור הישן או לעזוב אותו, עד שיהיה בית כנסת חדש שמא יזדמן להם פדיון שבויים ויתנו להם הכסף.⁶³

דין זה הוא בכל כלי בית הכנסת, שאין לסתור או למכור את הישן עד שיש את החדש ולכן אין לסתור או למכור ארון הקודש הבימה הכסאו או השולחנות וכדומה בבית הכנסת, עד שלא הגיע החדש, ואפילו כבר הזמיניהו אין להתיר.⁶⁴

במקרה שיש בית הכנסת או כלי בית הכנסת המזומנים לרכישה מיידית ואינם חסרים אלא המעות לשלם על כך מותר למכור את הישן עבור זה על ידי ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר.⁶⁵

יש מתירים⁶⁶ אם יש בית כנסת קבוע אחר בעיר לסתור את זה על אף שעוד לא בנו החדש ויש אוסרים.⁶⁷ ויש להתיר אם בביהכ"נ הקבוע יש מקום לכולם בריוח להתפלל, אולם לכו"ע אין להתיר סתם בגלל שיש להם איזה מקום להתפלל או שאין מקום בריוח בבית כנסת החילופי.⁶⁸

אולם אם חרבו יסודותיו או נטו כותליו ליפול, סותרים אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, ומשתמשים אפילו באבני הישן⁶⁹ שמא תדחק השעה וישאר חרוב. אך אם אינו אלא בעיה קוסמטית וכדומה ולא חשש שמא יחרב אין להתיר אלא אם נעשה מדעת פרנסי העיר.⁷⁰

אסור לסתור דבר מביהכ"נ, שהרי זה כנותן אבן מן ההיכל שאסור משום שנאמר את מזבחותם תתעזן וגו' לא תעשון כן לה' אלהיכם, וביהכ"נ וביהמ"ד ג"כ נקרא מקדש מעט⁷¹. אלא אם כן עושה על מנת לבנות, ודוקא לנתוץ ולשבר כלי קודש, או לעקור דבר מחובר. ואם סותר על מנת לבנות מותר. ולכן מותר לקדוח חורים או לחצוב בקירות בית הכנסת להעביר צנרת או מדפים לעורך בית הכנסת.⁷²

⁶² מ"ב שם ג

⁶³ מ"ב שם ג

⁶⁴ ביאור הלכה שם ד"ה דבר

⁶⁵ מ"ב שם מג

⁶⁶ דעת הט"ז

⁶⁷ דעת המג"א

⁶⁸ מ"ב שם ה, וביאור הלכה שם ד"ה שלא יבנו

⁶⁹ מ"ב שם י

⁷⁰ ביאור הלכה שם ד"ה אבל

⁷¹ מ"ב שם יא

⁷² מ"ב שם יב

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אך לפנות הכלי קודש והספסולין וכדומה מביהכ"נ אף שאין זה כבוד לביהכ"נ יש לומר שאין בכלל זה⁷³.

כשבנו בית הכנסת אחרת טובה מהראשונה מותר לסתור הראשונה וכן עצים ואבנים מראשונה מותר להשתמש בהן ולהוציאן לחולין על פי ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר⁷⁴.

ו. האי בי ננישתא חלופה זבונה שרי אוגורה ומשכונה אסור ... בקדושתה קאי ליבני נמי ... מתנה ... שרי ... מתנה בזבני

בית הכנסת⁷⁵ של כפרים, או לבנים חומרי בניה ועצים מביהכ"נ של כפרים ישן שסתרו, יכולים שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר⁷⁶, ליתנן במתנה למי שיכול להיות שיהיה להם ממנו טובת הנאה⁷⁷, והלוקה יכול להשתמש בו תשמיש חול⁷⁸, וכן יכולים להחליפן באחרים⁷⁹ או להלוותם⁸⁰ והם יוצאים לחולין. אבל אסור למשכנן⁸¹ או להשכירן או להשאילן, אפילו ע"י ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, שעדיין נשארים בקדושתן⁸² שאין כאן דבר אחר

⁷³ מ"ב שם יא ממהר"ם פדאוה

⁷⁴ מ"ב קנג מא

⁷⁵ שו"ע ונו"כ קנג יא

⁷⁶ מנן אברהם בשם הרי"ף ורא"ש ור"ן וכן כתב המאירי. ודעת רמב"ן ורשב"א וריטב"א. דאפי' בלא מעמד אנשי העיר נמי יכולים. ובפרי מגדים מצדד דכן הוא גם כן דעת הרמב"ם שער הציון שם ס"ק נט ס'
⁷⁷ דאי לאו דהוה להו הנאה מיניה לא הווי יהבי ליה הדר הווי ליה כמכר. ולפ"ז ליתנו לאנשי עיר רחוקה שבודאי לא נהנו ולא יהנו מהם לעולם אסור דהא אין כאן דבר אחר שתחול ע"ז קדושת בית הכנסת וע"כ לא נפקע קדושתה ואסור להשתמש בה. מ"ב שם סח

⁷⁸ מ"ס שם סז

⁷⁹ בביאור הלכה שם ד"ה וכן יכול, כתב "הנה לפי מה שפסק המחבר דלהחליף הקדושה לכיוצא בה יש אוסרים ע"כ יפרש הא דשרי הגמרא היינו להחליף על דבר שהוא עילוי קדושה, אבל לא על לבנים אחרים וכ"כ הקרבן נתנאל אבל לשון הטור והשו"ע קשה לפי"ז. והנה לפי מה שכתב הב"י לעיל דהטור מתיר על דבר שהוא כיוצא בה ניהא לשון הטור אבל עדיין קשה לשון השו"ע ואפשר דמיירי דהלבנים מביהכ"נ ישן לא היו טובים והוא בכלל חזי ביה תיוהא דשרי לכו"ע" וקצת צ"ע שהא ז' אמבי העיר מוציאים לחולין ולא צריכים עילוי. והכא איירי בז' טובי העיר דאל"ה איך יתנו במתנה ויצאו לחולין. אולם אפשר לצדדין איירי ליתן במתנה איירי בז' ט"ה ולהחליף איירי בסתם וצ"ע.

⁸⁰ שבהלואה לחלוטין והלוה יחזיר לבנים אחרים תמורתם בודאי שרי דהיינו חליפין דשרינן. מ"ב שם ע

⁸¹ ובתשובת בית דוד מתיר למשכן חפצי כסף של קודש לבטחון למלוה בלבד ושלא ישתמש בהן כלל ופשוט. ביאור הלכה שם ד"ה למשכנן

⁸² דכיון שגוף החפץ לא נמכר עדיין ברשות בעלים הראשונים הוא ובקדושתיה קאי. מ"ב שם סט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

שתחול קדושתן עליו⁸³. אבל בית כנסת של כרכים אסור בכל גוונים⁸⁴. וכבר התבאר שאין מצוי בית כנסת של כרכים בימינו.

ודוקא בדרך שמורידן מקדושתן, אבל מותר לרוב בני העיר או הקהילה או לגבאים הממונים⁸⁵ להשאיל אפי' ס"ת לקרות בה, אפי' משל רבים ליחיד⁸⁶. וכן מותר לתת במתנה אפילו כשאין טובת הנאה לאחרים שיתפללו בתוכה שהרי אין כאן הורדה מקדושה וכן בספר תורה וכל כל תשמישו קדושה⁸⁷.

ז. הני מילי בעתיקתא אבל בחדתא לית לן בה

בנו בית סתם ממועות חולין⁸⁸, והקדישוהו אחר כך לבית הכנסת, דינו כבהכ"נ, אבל אינו קדוש עד שיתפללו בו, אפילו אם בנאוהו לשם בהכ"נ⁸⁹, שהזמנה לאו מילתא היא, כלדהלן, ומותר לשנות הבית לחול, וכיון שהתפללו בו, אפילו אורחים לפי שעה, כיון שהיה מיוחד לתפלה, קדוש ואם לפי שעה הקדישו, הכל כפי מה שאמרו.

אולם אם כשגבו המעות היה זה לצורך ביהכ"נ אסור לשנות הבית להורידו מקדושתו לחול, ומ"מ עדיין אין לו קדושת ביהכ"נ רק שאסור לשנותו⁹⁰.

יחיד שבנה ביהכ"נ אף שעדיין לא התפללו בו, ואין לו קדושת ביהכ"נ מ"מ אינו יכול לחזור בו, שהרי זה כאלו נדר עדקה לרבים⁹¹.

ח. הזמנה מילתא היא

⁸³ שהרי גם אם קיבל מעות תמורת המשכון או ההשאלה אין חלה הקדושה על המעות. מ"ב שם עב

⁸⁴ מ"ב שם סו

⁸⁵ ביאור הלכה שם ד"ה מותר

⁸⁶ ועיין בע"ת דזה דוקא כשהשואל והשוכר קורא בס"ת וכן מתפלל כביהכ"נ בעשרה הא לא"ה יש בזה משום זלזול קדושה והמ"א כתב בסקכ"ז דמסתימת הפוסקים משמע דבכל גוונים שרי. מ"ב שם עד

⁸⁷ מ"ב שם סח

⁸⁸ שו"ע ונו"כ שם ח ומ"ב מט

⁸⁹ דאף שהיה מעשה ג"כ לא מקרי רק הזמנה בעלמא. מ"ב שם נ

⁹⁰ מ"ב שם מט

⁹¹ אבל אם עשה מטפחת לס"ת שלו שיש לו בביתו, ואין קורין בו ברבים כל שלא נשתמש בו לס"ת יכול לחזור בו, דהזמנה לאו מילתא היא [מ"א] ומשמע דלא הוי נדר כלל לדעתו ועיין בפמ"ג שהביא בשם הא"ר דדין זה לא נהירא. מ"ב שם

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

בסנהדרין (מו:): נחלקו אבוי ורבא אי הזמנה מילתא⁹² או לאו מילתא
ופסקינן בגמ' (שם מח:): כרבא דהזמנה לאו מילתא היא⁹³

הזמנה שייך בכל דבר שעל ידי הזמנתו רוצה לייחדו לתשמיש מסויים ועל
ידי כך היה נאסר לכל תשמיש אחר, בין אם האיסור מחמת איסור הנאה
שיש באותו החפץ, ובין אם איסורו מחמת קדושת אותו החפץ⁹⁴, אך מחמת
שלא היה אלא הזמנה בלבד ולא השתמש בו עדיין אין חל בו אותו איסור
הנאה או אותה קדושה ולא נאסר⁹⁵.

אך אם הזמין והשתמש בו נאסר אותו החפץ לעולם⁹⁶. ושם בסנהדרין יבואר שישגם דברים
שהזמנה מילתא היא.

אע"ג שמת⁹⁷, תכריכו אסורים בהנאה⁹⁸. זהו דוקא שהזמינם לערכו ונתנם עליו, אך בהזמנה
לבד, אפילו עשאם לערכו לאחר שמת, לא נאסרו, דהזמנה לאו מילתא⁹⁹.

⁹² עיין ביד רמ"ה סנהדרין שם ד"ה איתמר "ואיבעי תימא משום דכפרה כתיב בה כקדשים וקדשים משעת
הזמנה מיתסרי הכא נמי בהזמנה מיתסר" ולכאורה א"כ יחשב הזמנה בדיבור, ואולי זהו רק לאבוי אך לרבא
בעי הזמנה במעשה וצ"ע. ועיין פסקי רי"ד סנהדרין שם "ורבא גמר שם [שם] מע"ז, מה ע"ז בהזמנה לא, אף
האי נמי בהזמנה לא, פי' גבי ע"ז אמרי: האומ' בית זה לע"ז, שור זה לע"ז, מותר, שאין הקדש לע"ז". והוא
באמת ס"ל דאף בדיבור חשיב הזמנה כמו שיבואר להלן.

⁹³ עיין סוגיא סנהדרין מז ע"ב – מה ע"ב מהלוקת אבוי ורבא דלאבוי הזמנה מילתא ולרבא הזמנה לאו מילתא
ועיי"ש מה ע"א רש"י ד"ה אומניה דרב חסדא ס"ל כרבא ולהכי בנרתיק של תפילין דוקא אומניה וצר ביה
אסור ליתן בו מעות ועיי"ש בגמ' מח ע"ב דאמרינן דהוא פלוגתא דתנאי בביריתא לרש"י רבא כת"ק ואבוי
כרשב"ג ולתורה"ה אע"פ רבא כרשב"ג ואבוי כת"ק.

⁹⁴ כן מוכח בגמ' דכפה שייחדו לספר דאע"ג שאין איסור הנאה בתשמישי קדושה מצד עצם החפץ אלא רק
משום קדושתו וכן סודר למיצר ביה תפילין שאין איסורו איסור עצמי אלא רק משום קדושת התפילין דחל
ביה ומ"מ קצת צ"ע אמאי לא אמרינן דבהא אבוי מודה דהא עגלה ערופה אסורה בהנאה וכן מת וע"ז דילפי'
מיניה אבל תפילין וס"ת שאין בו אלא איסור קדושה מנ"ל דחל ביה הזמנה אמנם אפי' דאיסור עגלה ערופה
הוא כאיסור קדשים דכפרה כתיב ביה כהולין (קידושין נו.) וממילא הוי כאיסור הנאה מחמת קדושה וכתפילין
וס"ת.

⁹⁵ כן מוכח מסוגיא בנהדרין שם וברף מה. – מה: דאסרינן נמי תפילין דאיסורו משום קדושה ולא משום איסור
הנאה.

⁹⁶ מימרא דרב חסדא סנהדרין מה. האי סודרא דאומניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה
פשימי.

⁹⁷ דעת המחבר (יו"ד שמש סעי' א) בין עובד כוכבים בין ישראל, ואך בבואר הגר"א שם כתב אבל הרשב"א
בב"ק כתב בפשימות דמת עובד כוכבים מותר בהנאה וכ"כ תוס' שם י' א' סד"ה שהשור .

⁹⁸ ובב"י (שם) [בדק הבית] בכמה דוכתי (עבודה זרה כט: סנהדרין מז:): אמרו דמת אסור בהנאה דגמר שם שם
מעגלה ערופה. וכ"כ בש"ך שם ס"ק א ועיין משנה למלך הלכות אבל פרק יד "מועייין בילקוט יוסף ביקור חולים
ואבלות סימן נא סעי' א בהערה הביא מחלוקת האם תשמיש המת אסור בהנאה מדאורייתא, ובגשר החיים
ח"א פ"ח סעי' ג וח"ב פ"ד נקט לדינא שאסור בהנאה מדאורייתא

⁹⁹ בב"י שם "בפרק נגמר הדין (סנהדרין שם) איתמר האורג בנד למת אבוי אמר אסור דהזמנה מילתא היא
ורבא אמר מותר דהזמנה לאו מילתא היא ואמרינן בגמרא (מח:): דאפילו באורג לאחר מיתה שרי רבא
ואיפסיקא הלכתא כרבא: ומ"ש וכן אם נתנם עליו ולא הזמינם לכך תחלה עדיין לא נאסרו. שם (מח:). אמר רב

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וכן אם נתגס עליו ולא הזמינס לכך בתחלה¹⁰⁰, ואפילו אם הזמינס קודם שמת¹⁰¹ עדיין לא נאסרו.

ט. תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגנזין ואלו הן תשמישי מצוה ... ציצית ... ואלו הן תשמישי קדושה ... ונרתיק של תפילין ורצועותיהן

ואעתיק כאן לשון הפמ"ג הנוגע לעניינינו הלשוניות¹⁰² המוזכרין בתלמוד ופוסקים בזה הם אלו. א', קדושה. ב', תשמישי קדושה. ג', תשמיש דתשמיש. ד', מצוה. ה', תשמישי מצוה. ו', תשמיש דתשמיש של מצוה.

קדושה, תורה נביאים כתובים הם דברי קדושה. גם גמרות ומדרשים בכלל דברי קדושה הם, ואסור לנהוג בהם בזיון¹⁰³, ואפילו ספרים הנדפסים יש בהם קדושה¹⁰⁴.

הפרש יש בין קדושה לתשמישי קדושה בכמה אופנים. הראשון – בקדושה עצמה הזמנה מלתא, ובתשמישיה הזמנה לאו מלתא¹⁰⁵ ויבואר בסנהדרין דף מז: בעזה"ת.

השני – בקדושה לא מהני תנאי כלל אם כבר כתב בו קדושה, ובתשמישיה מהני תנאי אפילו בעודו בקדושה, אך תשמיש מגונה לא מהני תנאי כמו שיבואר שם.

הסדא הכי גבי סודרא דצר ביה תפילי דאי צר ביה ולא אומניה שרי למיצר ביה פשיטי ואמרינן התם דאפילו אבוי מודה ביה ומדמי דין סודרא דתפילי לבגדי המת.

¹⁰⁰ יו"ד שמט סעי' א.

¹⁰¹ כן מוכח מרש"י סנהדרין מז: ד"ה האורג בגד למת – "לאחר שמת. הזמנה – שהזמינו לכך ונקרא שם המת עליו". וכן שם מה. ד"ה נפש – "בנין שעל הקבר שבנאו לשם חי, לכשימות יקבר בו... לא הוסיף – שרי אי פנייה, דהוה ליה כצר ביה ולא אומניה". וכ"כ בבב"ל מב סעי' ג ד"ה למיצר ביה

¹⁰² לשון הפמ"ג סי' רנג משב"ז ס"ק טו אמר הכותב, ראיתי לבאר קצת דיני קדושה ותשמישיה ושאר דברים, ומאת העוזר האמיתי אשאל העוזר לפרש כהוגן בזה. דע כי

¹⁰³ אמור מעתה דברי קדושה יש בו מדריגות. א', ספר תורה כשירה. ב', חומשין (היינו חומש ספר אחד שלם, הא חסר בו אין בו דין קדושת חומשין). ג', נביאים. ד', כתובים.

¹⁰⁴ עיין יו"ד [סימן] [רפ"ח] [רפב] ובמ"ז אות י"ג. עיין מ"ז שם [סימן] רע"א אות ח"ת, ועיין מ"א [סימן] קנ"ד אות י"ד תמה איך מניחין כתבי הקודש בדפי הספרים, יע"ש.

¹⁰⁵ אם עיבד עור לשם תפילין אסור לכתוב חול (הא מחמורה לקלה שרי, עיין מ"א סימן ל"ב אות יו"ד) כבסימן מ"ב [סעיף ג בהגה],

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

השלישי – קדושה אם מכרו כל היכא דאיתא בקדושה קיימי, ותשמישיה במכרו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, או בשלו, אף על פי שלא התנה מתחלה י"א שיוצא לחולין¹⁰⁶. וי"א¹⁰⁷ שאינו יוצא לחולין.

תשמיש קדושה

קדושה עצמה אסור להשתמש תשמיש חול, אפילו לאחר שבלה וטעון גניזה. לפיכך ס"ת תפילין ומזוזות, חומשים נביאים וכתובים ושאר ספרי קודש כספרי תלמוד ומדרשי חז"ל ספרי הפוסקים והלכות ואגדות מפרשי התלמוד וכו', בין בכתיבת יד ובין בדפוס.

וכן תשמישי קדושה, דהיינו כל המשמש את הקדושה, ונעשה לייפות הקדושה לנאותה ולכבדה, כגון ארון קודש, המפה הפרוסה על בימת הקריאה, עצי החיים, מעיל ואבנט הס"ת, כתרי הס"ת והידות והטסים שתולין על הס"ת, רצועות התפילין והקופסאות שמניחים בהם בתי התפילין, גידי התפירה בס"ת ובתפילין, וכן שקית הקטיפה שמניחים בה התפילין, כריכות הספרים, הנרתיק שמניחים בה המזוזה.

תשמיש דתשמיש לא רק שאין צריך גניזה, ואפילו בעודו ראוי אין בו קדושה כלל ושרי לתשמיש הדיוט¹⁰⁸. פרוכת הארון קודש, בימת הקריאה, מסמרים המחזיקים את נרתיק המזוזה, ארון ספרים.

¹⁰⁶ ובמ"א [סימן] קנ"ג אות י"ד דתשמישי קדושה אין יוצא לחולין, והקשינו שם מיו"ד [סימן] רפ"ב תפוחי כסף בטור דלרא"ש [מגילה פ"ד סימן א] מוציא לחולין ולוקח יעשה בו מה שירצה, וגם בסימן קנ"ג סעיף י"ח להוציאם לחולין משמע הם עצמם, וכי תימא בהתנה מיירי א"כ לא היה אוסר הר"מ ז"ל [ספר תורה י, ד], וכן ההיא דסעיף י"ח, וצ"ע.

¹⁰⁷ מ"ב שם לו ועיין ביאור הלכה קנ"ד ג ד"ה תשמישי.

¹⁰⁸ רמ"א קנ"ד סעי' ג וז"ל "ודוקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדושה בעצמו לפעמים, או שנעשית לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים, לא מיקרי תשמיש, והוי תשמיש דתשמיש, וכל כיוצא בזה. ועיין פמ"ג שם א"א ס"ק ח ומובא במ"ב ס"ק יד שם "הכלל כל שנוגע ממש בקדושה בלי הפסק אף על פי שאין כל כך לכבוד רק קצת שמירה כמו ארגז כו' (לאפוקי ארון בחומה), ולכבוד אף על פי שאין נוגע כך כמו טסי כסף ומכסה על הקרשים הואיל ומונח על הקדושה אף על פי שיש הפסק, תשמיש קדושה הוה. מה שאין כן פרוכת שלנו בסעיף וי"ו, אף על גב דדבר יקר וכבוד הוא מכל מקום הוא כמחיצה ואין מונח כלל על הקדושה. ועיין אליה רבה [ס"ק] ה', ועיין ר"מ פרק י' מספר תורה הלכה ד' ויו"ד [סימן] רפ"ב סעיף י"ב ארון שאני, אף על פי שספר תורה מונח שם במטפחת אפילו הכי הוה תשמיש" ועיי"ש במ"ב ס"ק טו דרכן היה לעשות לספרים תיק של קרשים ועליהן היו מכסין במכסה לנוי ולכבוד והואיל שהיא עשויה לכבוד הקדושה לכן נחשבת לתשמישי קדושה אף שאינה נוגעת בקדושה עצמה". ועיי"ש בביאור הלכה ד"ה ודוקא הדבר שמניחין וכו' – עיין במ"ב מה שכתבנו בשם הפמ"ג ומביאור הגר"א משמע דכל שהוא נוגע בקדושה עצמה אף על פי שהוא רק לשמירה לבד מ"מ מיקרי תשמישי קדושה (ומה דפסק

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

תשמישי מצוה

הפרש יש בין תשמישי קדושה לתשמישי מצוה, הראשון – תשמישי קדושה צריך גניזה במקום המשומר, ומצוה נזרקין לאחר מצותן, אך בעודם ראויין למצותן אין נזרקין¹⁰⁹

השני – בתשמישי קדושה אין מורדין מחמורה לקלה, ומצוה מורדין¹¹⁰.

השלישי – בדבר מצוה או תשמיש מצוה אין שייך דין הזמנה ואינו נאסר בכך¹¹¹.

תשמיש מגונה אסור אף בתשמישי מצוה¹¹².

לפיכך חוטי ציצית שנפסקו¹¹³ או שהתירן מהטלית, וה"ה לכל תשמישי מצוה כגון סוכה ולולב ושופר וכל כה"ג לאחר שנתבטלו ואינם עומדין עוד למצותן¹¹⁴, יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה, אבל כל זמן שהם קבועים בטלית, אסור להשתמש בהם כגון לקשור בהם שום דבר וכיוצא בזה, משום בזוי אפילו אם אין לבוש עתה בהטלית ואפילו בלילה כיון

הרמ"א לענין ארון הבנוי בהומה דמשום שהוא לשמירה לא מקרי תשמישי קדושה צ"ל לדבריו משום דאינו מצוי שיונה ס"ת בתוכו בלא מטפחת ואין הארון נוגע בקדושה עצמה] ולפי"ו יש לדון בקופסאות הפלסטיק שמניחין בהם התפילין שאינם אלא לשמירה ועושה תיק בד מתפילין לנוי וא"כ יהיה על התיק התפילין דין תשמישי קדושה וצ"ע. ועיין בשו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן כז ובשו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן מח ויבואר להלן.

¹⁰⁹ ותשמישי מצוה דנזרקין, לאחר מצותן, לא. ועיין סימן כ"א בכ"ה דשופר ולולב אחר ראש השנה וסוכות אפילו הכי קיימו למצותן לשנה הבאה אסור להשתמש בהן, ועיין מ"א [סימן] ש"ח אות י"ב ושבת ל"ו א' שופר ראוי לגמוע מים, משמע דשרי לאחר מצותן, וצ"ע. ועיין סימן כ"א [סעיף א בהגה] וסימן (תרס"ז) [תרס"ד] סעיף ח'

¹¹⁰ עיין סימן כ"א [סעיף א]. (ובסימן קנ"ד סעיף ד' "יכולים" כו', לא הובא דווקא, יע"ש). עיין ש"ך יו"ד [סימן] רנ"ט אות י"א בשם המרדכי [בבא בתרא רמז תצב], יע"ש. עכ"ל הפמ"ג

¹¹¹ מג"א סי' מב ס"ק ו' ודע דכל זה בקדושה כגון תפילין אבל תשמישי מצוה כגון ציצית שופר ולולב נר הנוכה אפי' עשאן לכך לא מיתסרי ומותר להשתמש בהן חול וכ"מ במאור". אך עיין באו"ח כא "חוטי ציצית שנפסקו, יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה" וברמ"א שם "וי"א דאף לאחר שנפסקו, אין לנהוג בהן מנהג בזיון לזרקן במקום מגונה, אלא שאינן צריכין גניזה ויש מדקדקין לגנוזן, והמחמיר ומדקדק במצות תע"ב" ובשערי תשובה שם ס"ק א' "ובזה גם הוא מודה כיון שמעולם לא נעשה בהם תשמיש מצוה, ומ"מ אפשר שאין לנהוג מנהג בזיון מאחר שהם טוהים ושזורים לשם ציצית". משמע דהזמנה מילתא אפילו אם לא נעשה בהם מעשה כלל ואפילו בתשמישי מצוה לענין שלא ינהג מנהג בזיון ועיי"ש במ"ב "שנפסקו – או שהתירן מהטלית וה"ה מקודם שעשאן בבגד דהזמנה לאו מילתא היא". וכאורה אף אי הזמנה מילתא בתשמיש מצוה ודאי לאו מילתא ואולי ס"ל דהוי מילתא לענין מנהג בזיון ועיי"ל יבואר גבי עצי סוכה.

¹¹² ועיין ר"ן [סוכה יג, ב סוף ד"ה ומיהו] ורמב"ן [בהשגותיו לתשובות ופסקים להראב"ד עמוד לו] ובעל המאור בלולב הגזול [שם] בהא דהוי מורישין לולביהן לבני בניהם הקש לעשות מכבדות, יע"ש:

¹¹³ שו"ע נו"כ כא א

¹¹⁴ מ"ב שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

שהוא עומד לבישה, ולצאת בהעיצות ידי מצות עיצות, וכן שופר נמי אפילו לאחר ר"ה, וכן לולב ישן אם עומדין עדיין למצוה לשנה הבאה אסור להשתמש בהן, משום ביזוי מצוה¹¹⁵. וי"א¹¹⁶ דאף לאחר שנפסקו, אין לנהוג בהן מנהג בזיון לזורקן במקום מגונה, אלא שאינן צריכין גניזה. וכן בסכך הסוכה, ולולב, ושופר, לאחר שנתבטלו ממצותן אין לזרוקן בידיים לאשפה, וכל כה"ג דבר שאינו כבוד למצוה שעברה, אך אם מתוך שלא גזון נזרקו ממילא אין לחוש לזה¹¹⁷. וכתב הפמ"ג דנכון שלא לעשות תשמיש מגונה אפילו בדפנות הסוכה, ויש מדקדקין לגזון, והמחמיר ומדקדק במצות תבא עליו ברכה.

כתב מהרי"ל דיניח העיצות בתוך הספר לסימן או לעשות בהן שום מצוה דהואיל ואיתעביד בהו מצוה חדא יתעביד בהו אחריתא¹¹⁸.

דבר ששימש בו לקדושה וכ"ש למצוה אך לא הזמינו או הזמינו ולא השתמש בו מותר להשתמש בו גם לתשמיש מגונה לאחר שהוסרה הקדושה או המצוה משם¹¹⁹.

אך כל דבר שיש בו קדושה שייך בו דין הזמנה ולפיכך אפילו תיק המיוחד לסידור או לחומש או שאר ספרים שיש בהם קדושה שייך בהם דיני הזמנה המבוארים להלן¹²⁰.

רצועות של תפילין¹²¹ דינם כתשמישי קדושה ואם עיבדן לשם תפילין כל שלא נשתמש בהם מותר לשנותן לשל חול¹²².

¹¹⁵ מ"ב שם ד

¹¹⁶ רמ"א שם

¹¹⁷ מ"ב שם ז

¹¹⁸ מ"ב שם ח

¹¹⁹ בה"ל סי' מב סעי' ג ד"ה זווי

¹²⁰ ז"ל המשנה ברורה ואפי' אם ניתן בתוכו הסידור שלו דיש בו קדושה או התפילין בלא תיק מ"מ בעת הצורך מותר ליתן בתוכו דברים של חול דהלא הוא עשוי מתחלה גם למלית שהוא דבר של חול והוי כאלו התנה (מ"ב סי' מב ס"ק יא)

¹²¹ אבל מקום היו"ד ודל"ת לרש"י [מנחות לה, ב ד"ה שם ה' נקרא] הוה קדושה עצמה, עיין ב"ח בסימן קנ"ד [ד"ה תשמישי]. ובית של ראש י"ל קדושה עצמה הוה, דשי"ן הלכה למשה מסיני [מנחות לה, א] וודאי, ושל יד תשמיש קדושה הוה, ועיין מה שכתבתי בסימן קנ"ד בט"ז אות ב באורך מזה. פמ"ג משב"ז סי' קנ"ג ס"ק טו

¹²² שערי תשובה או"ח מב ס"ק ד וז"ל "עבה"ט ועיין בשו"ת צ"צ סי' פ"א שאם עיבד עור לשם רצועות של תפילין מותר להשתמש במותר דבר חול אף שלא התנה, ועיין לעיל סי' ל"ב בבב"ט ס"ק י"ב שמביא דברי הצ"צ ומשמע דמתיר דוקא בהתנה וליתא, ומה שהביא שם ראיה מציצית דאע"ג דבעי' טו"י לשמה נזרקים צ"ע דהתם הטעם משום דכבר עברה מצותו כמ"ש במקום אחר" וז"ל שו"ת צמח צדק סימן פא "ואף על גב דנ"י סוף נגמר הדין כתב דאם נעבד הקלף לשמה אסור להשתמש בו חול. והביאו הרב בהג"ה ש"ע סי' מ"ב היינו דוקא בקלף דהוי גוף קדושה התם הוא דהוי הזמנה מילתא אבל רצועות של תפילין דאינן אלא תשמישי קדושה כדאית' במגילה פרק בני העיר דף כ"ו תנו רבנן תשמישי מצוה נזרקין תשמישי קדושה נגזזין וכו' ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים וכו' ונרתיק של תפילין ורצועותיהן הרי מבואר דרצועות לא הוו אלא תשמישי קדושה ולא גוף קדושה ושם בתוס' בד"ה תשמישי קדושה וכו' מייתי דוכתי טובא דמשמע מהתם דרצועות לא הוו אלא תשמישי קדושה ולכך הזמנה לאו מילתא היא. כמו שכתב נ"י גופיה התם דבתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא היא: וכי תימא דילמא דוקא לדידה לנ"י סוף פרק נגמר הדין דסבירא ליה דרצועות לא בעי עבוד לשמה הוא דלא הוי הזמנה מילתא שכתב וז"ל אבל רצועות של תפילין לא בעי עבוד לשמה

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

וכן סודר שהזמינו אפילו בדבור בלבד לצרור בו תפילין לעולם¹²³, וכ"ש אם נטלו ואמר זה יהיה לתפילין. כל שלא צרר בו את התפילין לא נאסר. אך משערר בו תפילין פעם אחת אפילו אם צרר בדרך עראי¹²⁴, אסור לצרור בו מעות אפילו לאחר שנתקלקל¹²⁵ ואין ראוי עוד לתפילין וצריך גניזה¹²⁶.

אך אם צרר בדרך עראי ולא הזמינו לשם כך לא נאסר¹²⁷.

וכן אם עשה כיס לשם תפילין נחשב כהזמנה לעולם¹²⁸ וכל זמן שלא הניח בו תפילין לא נאסר ואם הניח בהם תפילין אפילו פעם אחת ואפילו דעתו לפנותם¹²⁹ נאסר לעולם.

דמשמשים נינהו והזמנה במשמשים לאו מילתא היא עכ"ל. הרי תלי הטעם כיון דלא בעי עבוד לשמה לכך לא הוי הזמנה מילתא אבל לדידן דסבירא לן דרצועות בעי עבוד לשמה כמו שפסק הטור א"ח סימן ל"ג שמא יש להחמיר דהזמנה מילתא היא דהוה כגוף קדושה כיון שצריך עבוד לשמה כקלף: הא לאו מילתא הוא דציצית יוכיחו דבעי נמי לשמה כדאיתא בגמרא וכמו שפסק הטור סימן י"א ואפילו הכי לא הוי כגוף המצוה אלא תשמישי קדושה ונזרקין הוא הדין נמי רצועות תפילין אף על גב דבעי עבוד לשמה מכל מקום לא הוה כגוף קדושה אלא כתשמישי קדושה ובתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא היא ולכך מותר לעשות תשמישי של חול במה שנשתייר מן העור שנעבדה לרצועות של תפילין אפילו בדלא התנה מעיקרא: ועוד ראייה דמותר לעשות במותר העור תשמישי של חול מסודר דאזמניה למיצר ביה תפילין לעולם ולא צר ביה שרי למיצר ביה זוזי כדאיתא בברכות פרק מי שמתו דף כ"ג ובפרק נגמר הדין דף מ"ח וכן פסק הטור בסימן מ"ב וסודר כהאי היינו נרתיק של תפילין ורצועות של תפילין ונרתיק דין אחד להם דתרווייהו תשמישי קדושה הם כדקתני במגילה פרק בני העיר דף כ"ו ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקמי ספרים וכו' ונרתיק של תפילין ורצועותיהן וכו' הרי קחשיב נרתיק ורצועותיהן דתרווייהו תשמישי קדושה הם וכיון דנרתיק היינו סודר שרי למיצר ביה זוזי משום דהזמנה לאו מילתא היא הוא הדין נמי רצועות של תפילין מותר לעשות במה שנשתייר דבר של חול משום דבתשמישי קדושה הזמנה לאו מילתא היא:

¹²³ עיין שע"ת מב ס"ק ו' וז"ל ועיין בהוות יאיר סי' נ"ט דדוקא בסודר שדרך תשמישו לחול צריך הזמנה לעולם אבל אם עשה לו כיס לתפילין או שאמר לאומן עשה לי כיס תפילין הוי הזמנה בלי דיבור ואין צריך לחשוב לעולם ע"ש ומבואר לעיל

¹²⁴ ועיין בנמוקי סנהדרין דף טו. מדפי הרי"ף ד"ה סודריה דאזמניה. פירשו בו רב אחא ז"ל דלאו דוקא צר ביה תפילין על דעת קביעות דאם כן פשיטא ועוד היכי לימא דצר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי דמ"מ הנהת תפילין זו הויא לה הזמנה ומעשה נמור והילא קדושה עליה והא לא תליא בפלוגתא דאביי ורבא כלל אלא אפי' צר ביה תפילין לפי שעה קאמר דכיון דאיכא הזמנה מעיקרא ומעשה דהשתא אף על פי שאינו אלא דרך עראי מודה רבא דמילתא:

וכן נראה מפרש"י ז"ל [שפירש] אבל צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי כיון דלפי שעה הוא דעבד וליכא הזמנה ומיהו ה"מ כשנטלו התפילין אבל בעוד שהתפילין עליהם אסור ובוה סמך זה הרב ומילתא דמסתברא היא אף על פי שכתב וז"ל אבל מפי מורי הרב נר"ו שמעתי דאפילו בשנהיחו על דעת קביעות לא מהני בלא הזמנה דמעיקרא ומעשה דהשתא עכ"ל.

¹²⁵ שו"ע או"ח מב סעי' ג ומ"ב ס"ק י"ד

¹²⁶ בב"י מימרא דרב חסדא בפרק מי שמתו (כג:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין מה.) וכתב המרדכי בפרק בני העיר (מגילה סי' תתיט) ואזמניה פירוש לעולם ולא לפי שעה אז כי צר ביה חד זימנא קדיש:

¹²⁷ מימרא דרב חסדא סנהדרין מה.

¹²⁸ אם עשה כיס להניח תפילין או שאמר לאומן עשה לי כיס של תפילין לכו"ע הוי סתמא כלעולם (מ"ב שם ס"ק יב) וצ"ל דאיירי שיש לו כבר תפילין דאל"ה שלא קנה עדיין אינו נאסר כמבואר להלן

¹²⁹ מג"א ס"ק ה – "ואם עשה כיס לשם תפילין אפי' צר ביה ע"ד לפנותו אסור, וה"ה אם היה כיס והוסיף בו איזה דבר לשם תפילין וצר ביה ע"ד לפנותו אסור עד שיטול מה שחידש ואם צר ביה חד זימנא אדעתא למיצר

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ובכיס התפילין אסור להניח שאר דבר אפילו דבר שיש בה קדושה כל שהוא למטה מתפילין כגון מזוזה חומש או סידור. ואעפ"כ אין למחות בזה דכיון דרגילין בזה הו"ל כאלו התנו מתחלה¹³⁰.

נרתיק המיוחד לתפילין של ראש אם הניח בו של ראש אסור לשנותו לשל יד, וכ"ש לכל קדושה אחרת הקלה ממנו¹³¹.

הזמין כיס לתפילין הניח בהם תפילין, לכאורה אין לשנותם להניח בהם תפילין אחרות¹³².

כמבואר לעיל תשמיש מצוה ותשמיש דתשמיש אין בו קדושה כלל, לפיכך תיק של טלית שאינו תשמיש קדושה רק תשמיש מצוה מותר להניח בו שאר דברים של חול¹³³ ואף שמונח בו ג"כ תיק של תפילין לא הוי התיק של טלית כ"א תשמיש דתשמיש¹³⁴.

בו לעולם אפי' לא אומני' אסור כ"ז למדתי מדברי המי"ד סי' שס"ד ע"ש בב"י וכ"ה בני" פ"ז דסנהדרין ובש"ג פ"ג דברכות לא כתב כן

¹³⁰ מ"ב מב ס"ק מז

¹³¹ מ"ב סי' מב ס"ק ב

¹³² עיין חי' רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן מב סעיף ג. וז"ל "ואי אומניה וצר ביה להנך תפילין שרי למיצר ב' תפילין אחרינא למ"ד מיהת במגילה דלא בעי' עילוי' עכ"ל רשב"א בתשו' ססי' תקל"ז. וע' לעיל סי' קנ"ד ס"ט" ולכאורה כוונתו דבסי' קנ"ד סעי' ט נפסק המתנדבים ס"ת ומניחים מטפחות בבהכ"נ, מותר להשתמש בהן כל ספר וספר, שלדעת כן הוקדשו אבל המניחים בביתם ואח"כ מקדישין, כיון שעל דעת ותו ספר נעשה ונשתמש בו אותו ספר, אסור להניחו בס"ת אחר, ויש מתירים וכתב הרמ"א וכן נוהגין עכשיו, משום לב ב"ד מתנה עליהם לנהוג כך" ועיי"ש במ"ב ס"ק לט – מא דדעת האוסרים משום דכל שינוי מקדושה לקדושה אסור אם לא לחמורה ממנו ודעת המתירים – כיון שעכ"פ אינו מורידה מקדושתה: והרמ"א שכתב שנוהגים היתר ר"ל אף על גב דמצד הדין ראוי לפסוק בהדעה ראשונה שהיא דעת רוב הפוסקים דשינוי מקדושה לקדושה ששורה לה אסור מ"מ הכא מותר משום לב ב"ד וכו' וא"כ בכיס תפילין שאין בו לב ב"ד יש לאסור אך אפשר בימינו שכיס התפילין מיוצר מסחרית אא"כ אינו מיוחד לתפילין מסוימות וא"כ אע"ג כשצר ביה דעתו על התפילין שלו אבל בהזמנה הוזמן לכל סוגי התפילין וצ"ע..

¹³³ מ"ב ס"ק יא

¹³⁴ עיין בה"ל ד"ה תפילין וכו' – עיין בח"א כלל י"ד סעיף כ"א וז"ל אבל תיק של טלית, לא מיקרי תשמיש קדושה, רק תשמיש מצוה, ולכן מותר להניח בו שאר דברים של חול. ונ"ל דאע"ג דנותן לתוכו ג"כ תיק של תפילין, מ"מ בשעת הדחק מותר ליתן לתוכו דברים של חול" ומש"כ ונ"ל וכו' ופשוט דט"ס הוא וצ"ל דאע"ג דניתן לתוכו תפילין וכו' דאל"ה הלא לא הוי אלא רק תשמיש דתשמיש אך בלא"ה דבריו צע"ג דמדמי זה לדינא דמ"א הנ"ל בסימן מ' סק"ב (ששם כתב במנ"א שכיס של טלית שמניחים בו כיס עם תפילין גם כן אסור לשמש מיטתו מכיון שכיס הטלית נחשב ככלי של התפילין ואינו חוצץ) ומשמע מדבריו דלמ"א אסור בזה (שכמו שלענין לשמש מיטתו בטל כיס הטלית לגבי התפילין מכיון שמונח בו בקביעות ועשוי על דעת זה ה"ה לענין שיחול בו קדושה) ולא נהירא דהלא הוא עשוי מתחלה גם לטלית שהוא לדבר חול וא"כ אין עליו שם תשמישי קדושה דהוי כאלו התנה בפירוש שיהא מותר להשתמש בו דבר חול וכמו שכתב המ"א בעין זה בסימן ל"ד סק"ו עיי"ש ומה דאוסר המ"א בסימן מ' הנ"ל לשמש בהבית עד שיניחנו עוד בתוך כלי שם שאני דסברת המ"א דכיון דהוא מיוחד גם לתפילין שוב הו"ל כליין (כלומר כלי שלהם) מה תאמר דכיון דהוא מיוחד גם לטלית תו אין על התיק הזה שום קדושה הלא שם אין תלוי בקדושה כלל דהרי אפי' מאה כלים זה עג"ז דבעלמא תשמיש דתשמיש אין בו שום קדושה ואעפ"כ אסור שם אע"כ דלא השיב שם כיסוי אלא בדבר שאין מיוחד לה תמיד וע"כ אוסר המ"א שם דהלא בהתיק של הטלית רגיל תמיד לכסות גם התפילין משא"כ בעניינינו דהאיסור להשתמש אינו רק בדבר שיש עליו שם תשמישי קדושה וזה הלא עשוי מתחלה גם לדבר חול ואולי דה"א סובר דאף אם התנה שיהא מותר להשתמש בו איזה דבר חול אין מותר רק לאותו דבר:

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

אפי' אם ניתן בתוכו הסידור שלו דיש בו קדושה או התפילין בלא תיק מ"מ בעת הצורך מותר ליתן בתוכו דברים של חול, דהלא הוא עשוי מתחלה גם לטלית שהוא דבר של חול והוי כאלו התנה¹³⁵.

אם התפילין מונחים בקופסאות אין כיס התפילין נאסר, שאינו אלא תשמיש דתשמיש¹³⁶, אך אם התפילין מונחים בקופסאות הפלסטיק המצויות בימינו יש לנרתיק דין תשמישי קדושה¹³⁷.

אם מניח כיס שהתפילין בתוכו בנרתיק פלסטיק, אין נרתיק הפלסטיק נאסר שאינו אלא תשמיש דתשמיש.

וי"א שבית כנסת נחשב כתשמישי מצוה, אך מכל מקום אם גבו עבור בית כנסת כסף או חומרי בנין יבואר להלן דף כז. שאין לשנותם לדבר אחר כיון שהמעות ניתנו עבור כד¹³⁸, וי"א שבית הכנסת נחשב כתשמישי קדושה ולכן מותר רק כל עוד לא נשתמשו בו, אפילו אם הזמין את

¹³⁵ מ"ב ס"ק יא

¹³⁶ פשוט לפי המבואר לעיל וכן הוא בבה"ל סי' לד סעי' ד ד"ה שתי הזוגות – "ומיירי שהזוג שנתייחד לו הכיס מתחלה הוא בלי תיק ואפילו אם הוא בתיק ופעמים בדרך עראי הם מונחין בו בלי תיק נתקדש עי"ז וכדאיתא מגילה כ"ו ע"ב בגמרא מריש הו"א וכו' עי"ש אבל אם הוא בתיק תמיד הרי הכיס אין נעשה על ידו כ"א תשמיש דתשמיש ולית בו קדושה ולכאורה יראה דדוקא אם התיק מכסה גם המעברתא והתיתורא דגם הם מכלל גוף הקדושה דלא חשיב כמגילה דף כ"ו לתשמישי קדושה בתפילין רק התיק והרצועה וגם משבת כ"ח ע"ב והא אמר אביי שי"ן של תפילין וכו' ועיין אה"כ מצאתי כעין זה במרדכי בהלכות תפילין".

¹³⁷ יש לדון בקופסאות הפלסטיק שמניחין בהם התפילין שאינם אלא לשמירה ועושה תיק בד מתפילין לנוי וא"כ יהיה על התיק התפילין דין תשמישי קדושה וצ"ע. ועיין בשו"ת מנחת אלעזר חלק א סימן כז יש להסתפק כיון שנוהגים אנחנו לעשות מכסה על הבתים מבלע"ך או מנייר ועושים המכסה כזו גם לשל ראש וא"כ הכיס שמניחין בתוכו התפילין שהמה מכוסים במכסה הנז' של בלע"ך או נייר (שקורין אותו בית לתפילין) א"כ הוי הכיס רק תשמיש דתשמיש לפי"ד המשבצות והב וא"כ מותר להשתמש בו הדיום בהכיס. אך זה צ"ע דא"כ לפי"ז שוב אין מקום לדברי הפוסקים שלא לשנות מכיס תפילין של רש"י לשל ר"ת דאם כשמניחין התפילין בתוך בלע"ך או נייר נקרא הכיס רק תשמיש דתשמיש כנז' וא"כ מותר להשתמש בו ההדיום ולמה יהא אסור לשנותו משל רש"י לשל ר"ת הרי יוכל להשתמש בו דברי חול לכשירצה כ"ש תפילין דר"ת בכיס של רש"י או של רש"י בשל ר"ת (וודוק לומר דמיירי הפוסקים דוקא כשהתפילין מונחים בתוך הכיס בלי מכסה נייר או בלע"ך שנוהגים) אלא ודאי כיון דהרצועות והקשרים למעלה מהמכסה הנז' (וכמ"ש גם בפמ"ג במשבצות שם דהרצועות במקום יו"ד וד' המה קדושה עצמה ולא תשמישי קדושה) וכיון דהרצועות במקום הקשרים יו"ד וד' מגולים למעלה מן המכסה שעושים כנז' וגם בהרבה פעמים גם מהתיתורא של ראש מגולה ע"כ נקרא הכיס תשמיש דקדושה ולא תשמיש דתשמיש... יהי' איך שיהי' עכ"פ הוי הכיס של תפילין תשמיש קדושה בעצמו דגם לדברי הפמ"ג הנז' כשמניחין התפילין במכסה בלע"ך או נייר בתוך הכיס עכ"פ נראים הקשרים (שהם קדושה בעצמה) וגם התיתורא כנז' וגם כי הרבה מניחים התפילין בלי מכסה כלל בתוך הכיס. וכן עיין בשו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן מה "אבל בכיס התפילין עצמו נראה דמקרי תשמיש, ואף שיש להתפילין כיסוי בתים שמכסה מכל הצדדים, מ"מ גם הרצועות יש פוסקים דס"ל דהוי גוף הקדושה [עיין פרמ"ג במש"ז סי' קנ"ד סק"ב ובסי' מ"ב במג"א סק"ו ובבה"ל שם], ובפרט בדליכא בתים המכסים, ובפרט להנ"ל דהוי לכבוד להצנעת התפילין, א"כ נעשה הכיס תשמיש לתפילין ולא שמשמש לכיסויי הבתים ודו"ק".

¹³⁸ מג"א קנ"ג ס"ק ה וז"ל הקשה הכ"מ בשם הרמ"ך הא קי"ל דהומנה לאו מלתא' היא וכמ"ש ס"ח וכ"ש מעות דכטווי לאריג דמי והניחו בצ"ע ול"נ דבאמת במעו' אין בו קדושה דאפילו בבה"כ עצמה אין בה קדושה דהוי כתשמישי מצוה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

חומרי הבנין עברו ואין חלה בו הקדושה ומותר להשתמש בו הדיוט¹³⁹, אך מכל מקום מדין נדר חייב לודאות שישתמשו בחומרי הבנין עבור בית הכנסת ואינו יכול לחזור בו.

י. האי כורסיא תשמיש דתשמיש הוא ושרי ... פריסא

תשמיש דתשמיש הוא

הבימה שעליה קוראים בתורה, אף שעליו מונח מטפחת ועל המטפחת מונח הס"ת והשלחן אינו אלא תשמיש לתשמיש, אפ"ה דין תשמיש קדושה יש לו משום שלפעמים נותנין עליו הס"ת בלא מטפחת. אולם בימינו אינו מצוי כלל ולפיכך רק המטפחת ששמים על הבימה הרי תשמיש קדושה אך הבימה עצמה הרי תשמי דתשמיש ואינה צריכה גניזה כנוכר¹⁴⁰.

הפרוכת התלויה על ארון הקודש, בימינו מכיון שלעולם אין מניחים עליה את ספר התורה אינו אלא רק תשמיש דתשמיש¹⁴¹.

יא. האי תיבותא דאירפט מיעבדה תיבה זוטרתי שרי כורסייא

אסיר

אין עושין מארון קודש אפלו אם נשבר ואינו ראוי יותר, בימה לקריאת ס"ת¹⁴² אבל מותר לעשות מארון קודש גדול שנשבר¹⁴³ ארון קטן, וכן מותר לעשות מבימה גדולה שנשברה בימה קטנה יותר.

¹³⁹ כ"כ הבי"ח או"ח קנ"ג וז"ל "כן כתב הרא"ש על פי הירושלמי דאפילו הקדיש תיבה או מטפחת לשם ספר עד שלא נשתמש בו הספר מותר להשתמש בו הדיוט אם כן כל שכן אם בנאוהו לשם בית הכנסת אינו קדוש אלא משנשתמש בו דהזמנה לאו מילתא היא ויכול להשתמש בו הדיוט ואף על גב דאינו יכול לחזור בו דבפיד (דברים כג כד) זו צדקה (ר"ה ו א) דחשוב כמו נדר וכמו שכתב המרדכי בשם מהר"ם על ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בית הכנסת דאינו יכול לחזור בו והכי נמי אם הקדיש ביתו לבית הכנסת או בנאוהו לשם בית הכנסת אינו יכול לחזור בו מכל מקום אין קדושה חלה עליו כלל ומשתמש בו הדיוט".

¹⁴⁰ מ"ב קנ"ד י

¹⁴¹ מ"ב שם יא ורמ"א שם ו

¹⁴² שו"ע ונו"ב קנ"ד ו

¹⁴³ ואם לא נשבר אלא רוצה להקמינו מאיזה טעם לכאורה מותר אולם ביו"ד רפ"ב יג איתא "תיבה שנשברה, מותר לעשות ממנה אחרת קטנה. אבל אסור לעשות ממנה כסא לספר תורה. וכסא שנשבר, מותר לעשות ממנו כסא קטן". אולם לכאורה לאו דוקא הוא דדהכא באו"ח לא מצינו לפוסקים שהזכירו דוקא בנשבר. אולם ודאי שבסתם אין היתר שאסור לנתון דברי קדושה כנוכר.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

יב. האי פריסא דבלה למיעבדיה פריסא לספרי שרי לחומשין

אסיר

מותר לעשות מפרוכת גדולה פרוכת קטנה¹⁴⁴ וכן מהמפה שעל הבימה אם היא גדולה מותר לעשותה קטנה, אך אין לעשות ממפת הבימה פרוכת וכן אסור לעשות ממנה מעיל לספרי נ"ך אך מותר לעשות ממנה מעיל לספר תורה.

וכן מעיל של ספר תורה אין לעשות ממנו מפה לבימה או למעיל לנ"ל וכל שכן שאין לעשות ממנו פרות לארון קוד אך מותר לעשות ממנו מעיל קטן לספר תורה.

יג. הני לאו לכבוד עבידן לנטורי בעלמא עבידי קא משמע לן

תשמיש שהוא לתועלת האדם ולא לגוף הקדושה כגון נרתיק שאינו לכבוד או לצניעות, אלא כדי שיהיה נוח להאדם הנושאה שישאנה יותר בקל, לאו תשמיש הוא כלל¹⁴⁵.

יד. מטפחות ספרים שבלו עושין אותן תכריכין למת מצוה וזו

היא גניזתן

¹⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם

¹⁴⁵ שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן מה או"ק ג' "ועכ"פ לכו"ע כשהוא על הקדושה, כיון שנעשה לכבודה ולצורכה מקרי תשמיש, אף על גב דאינו נוגע ממש בהקדושה. וכל זה אם להקדושה יש צורך בשימושה, אבל אם השימוש הוא לתועלת האדם, הנה בתרומת הדשן בפסקים סי' רכ"ה בענין לשנות הכלונסאות של הפרוכת לפחים שמסמנים בו הס"ת לקריאה לחובת היום, כתב דהוי הורדה, ומכ"ש בפחים שאינן אלא לסימנים בעלמא לצורך בני אדם שלא יטעו ולא כל כך לנוי ס"ת ולא למלבוש ולא לצניעות עיין שם, והובא בב"י, וברמ"א סעיף ו', ובמחצה"ש ס"ק י"ד א"ג שהוא הירד שעושין לס"ת שבה מראים לקורא שלא יטעה בקריאתו, וכן בפרמ"ג שמה עיין שם, וע"כ דלא נקרא בכה"ג תשמיש שגדרו דייקא שמשמש להקדושה לנוי ולמלבוש ולצניעות. נמצא דכשמניחין גוף הקדושה באיזה נרתיק ודלוסקמא כדי שיהיה נוח להאדם הנושאה שישאנה יותר בקל, לאו תשמיש הוא כלל".

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

מטפחות ומעילי ואבנטי ס"ת שבלו¹⁴⁶, יכולים לעשות מהם תכריכין למת מצוה¹⁴⁷, כיון שצרכיו מוטלים על הציבור, וזו גניזתן.

טו. ספר תורה שבלה גונזין אותו אצל תלמיד חכם ... ובכלי

חרס

ס"ת וכן נביאים וכתובים שכתובים בקלף, מזוזות פרשיות ובתי תפילין, וקשרי רצועות של תפילין, שבלו¹⁴⁸, מניחין אותו בכלי חרס, כדי שלא ירקב במהרה וכלשון הכתוב (ירמיה ל"ב) ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים, וכל כמה שאפשר לתקן שיעמוד ימים רבים ראוי לתקן¹⁴⁹, אולם אין לגנוז בניילון או מחביות פלסטיק מכיון שימהר להקרע מרחשים, ויהיה הס"ת חשוף גם לרחשים נוסף למה שימהר ביותר גם להרקב, והוי כמעט בקבורה בקרקע ממש שאסור¹⁵⁰.

ועיקר הדין גונזין אותו בקבר ת"ח, אפי' אינו אלא שונה הלכות שבמשניות וברייתות ולא שימש ת"ח בגמרא שהיא הסברת טעמי המשנה. והמנהג למעשה שגונזים את כלי הפצי הסת"ם שבלו או נשרפו בירכתי בית הקברות בקבר מיוחד או במערות. וצריך להקפיד וליזהר שלא יהיה תוך ד' אמות לגניזה זו קבר של עם הארץ (איש המוני) או אשה (ואפילו אשת חבר), ואם קרה כזאת, צריכים להוציא את כלי הגניזה ולהעבירם לקבורה במקום אחר¹⁵¹.

שאר ספרי קודש וכן תשמישי קדושה שבלו¹⁵² אף שחייבים בגניזה, אין חייבים לגנוז בכלי חרס ליד קבר ת"ח, אלא גונזים אותם בשקים או תיבות וכדו' בתוך הקרקע, באיזה פינה בבית

¹⁴⁶ שו"ע ונו"כ קנ"ד ד

¹⁴⁷ ועיין דרכי תשובה סימן קע"ט ס"ק לב וז"ל "ועי' בשו"ת טומו"ד תליתאי חלק ב' סי' מ"ז שנשאל ע"ד המנהג באשה מעוברת שעושיין לסגולה לברוך במפה של ס"ת כדי שלא תפיל כי בן אומרים שהוא סגולה לזה והשיב דבין אם הוחזקה להפיל עוברת בין לא הוחזקה מותר לעשות סגולה זו דאף דבס"ת עצמה קי"ל דאם כבר נחלה אסור להתרפאות בס"ת מ"מ בתשמושי הס"ת קיל ומותר אפי' אם כבר הוחזקה להפיל ומכ"ש אם לא הוחזקה רק שעושיין סגולה שלא תפול דזה מותר אפילו בספר תורה עיין שם באורך" שם ה

¹⁴⁹ ואם מאיזה טעם אי אפשר בכלי חרס ידאג לקבור בעץ חזק שיכול להתקיים ויחפה בבטון ופלסטיק למען יתקיים ימים רבים. שו"ת כנסת יחזקאל חיו"ד סי' ל"ז

¹⁵⁰ שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן ה

¹⁵¹ שם, ובגשר החיים פל"ג סי' ג'

¹⁵² אך אם לא בלו וראויים לתשמישם אין לגנוזם. שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' מ

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

הקברות, ואם אין מקום בביה"ק אפשר לקברם גם בכל מקום אחר, אך בתנאי שידוע ומבורר שהקרקע במקום ההוא אינה עומדת לחרישה זריעה, או לבנין וכדומה¹⁵³.

¹⁵³ כף החיים לו, שו"ת קנין תורה ח"ג סי' מ"ז, שו"ת כנסת יחזקאל סי' ל"ז הו"ד בשו"ת מנח"י ח"א סי' י"ז